శ్రీమదాపస్తమ్బ గృహ్యసూత్రప్రారంభః.

ఓమ్ ॥ అథకర్మాణ్యాచారాద్యాని గృహ్యంతే ॥ ౧ ॥ ఉద
గయనపూర్వపక్షాహః పుణ్యాహేషు కార్యాణి ॥ ౨ ॥ యజ్ఞోపవీతి
నా ॥ ౩ ॥ ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౪ ॥ పురస్తాదుదగ్వాపవర్గః ॥౫॥ తథాఽ
పవర్గః ॥ ౬ ॥ అపరపక్షే పిత్ర్యాణి ॥ ౭ ॥ ప్రాచీనావీతినా ॥ ౮ ॥
ప్రసవ్యమ్ ॥ ౯ ॥ దక్షిణతోఽపవర్గః ॥ ౧౦ ॥ నిమిత్తా (వె)పె)
క్షాణి నైమిత్తికాని ॥ ౧౧ ॥ అగ్నిమిద్ధ్వా ప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం
పరిస్తృణాతి ॥ ౧౨ ॥ ప్రాగుదగగ్రైర్వా ॥ ౧౩ ॥ దక్షిణాగ్రైః పిత్ర్యే
షు ॥ ౧౪ ॥ దక్షిణాప్రాగగ్రైర్వా ॥ ౧౫ ॥ ఉత్తరేణాగ్నిం దర్భాం
స్సంస్తీర్య ద్వంద్వం న్యంచి పాత్రాణి ప్రయునక్తి దేవసంయుక్తాని ॥౧౬॥
సకృదేవ మనుష్యసంయుక్తాని ॥ ౧౭ ॥ ఏకైకశః పితృసంయుక్తాని॥౧౮॥
పవిత్రయోస్సంస్కార ఆయామతః పరిమాణం ప్రోక్షణీ సంస్కారః
పాత్రప్రోక్షఇతి దర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీమ్ ॥ ౧౯ ॥ అపరేణాగ్నిం
పవిత్రాన్తర్హితే పాత్రేఽప ఆనీయోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాంత్రి
రుత్పూయ సమం ప్రాణైర్హృత్వోత్తరేణాగ్నిం దర్భేషు సాదయిత్వా
దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య ॥ ౨౦ ॥ బ్రాహ్మణం దక్షిణతో దర్భేషు నిషాద్య ॥
౨౧ ॥ ఆజ్యం విలాప్యాపరేణాగ్నిం పవిత్రాన్తర్హితాయా మాజ్య
స్థాల్యామాజ్యం నిరుప్యోదీచోంగారాన్నిరూహ్య తేష్వధిశ్రిత్యజ్వ
లతావద్యుత్య ద్వే దర్భాగ్రే ప్రత్యస్య త్రిభిః పర్యగ్నికృత్వోదగుద్వా
స్యాంగారాన్ప్రత్యూహ్యోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహా
రంత్రిరుత్పూయ పవిత్రే అనుప్రహృత్య ॥ ౨౨ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే
గృహ్యప్రశ్నే ప్రథమఃఖండః ॥

— అథ ద్వితీయః ఖండః —

యేన జుహోతి తదగ్నౌ ప్రతితప్య దర్భైస్సంమృజ్య పునః ప్రతితప్య ప్రోక్ష్య నిధాయ దర్భానద్భిస్సంస్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి ॥౧॥ శమ్యాః పరిధ్యర్థే వివాహోపనయన సమావర్తన సీమంత చౌల గోదాన ప్రాయశ్చిత్తేషు ॥ ౨ ॥ అగ్నిం పరిషించత్యదితేఽనుమన్యస్వేతి దక్షిణతః ప్రాచీనమనుమతేఽనుమన్యస్వేతి పశ్చాదుదీచీనం సరస్వత్యనుమన్యస్వేత్యుత్తరతః ప్రాచీనం దేవసవితః ప్రసువేతి సమంతమ్ ॥ 3 ॥ పైతృకేషు సమంతమేవ తూష్ణీమ్ ॥ ౪ ॥ ఇధ్మమాధాయాఘారావాఘారయతి దర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీమ్ ॥ ౫ ॥ అథాజ్యభాగౌ జుహోత్యగ్నయే స్వాహేత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే సోమాయ స్వాహేతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే సమం పూర్వేణ ॥ ౬ ॥ యథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్హుత్వా జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృతః ప్రాజాపత్యాం వ్యాహృతీర్విహృతాః సౌవిష్టకృతీమిత్యుపజుహోతి । యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ । అగ్నిష్టత్స్విష్టకృద్విద్వాన్ త్సర్వం స్విష్టం సుహుతం కరోతు స్వాహేతి ॥ ౭ ॥ పూర్వవత్పరిషేచనమన్వమంస్థాః ప్రాసావీరితి మంత్రసన్నామః ॥౮॥ లౌకికానాం పాకయజ్ఞశబ్దః ॥ ౯ ॥ తత్ర బ్రాహ్మణావేక్ష్యో విధిః ॥౧౦॥ ద్విర్జుహోతి ద్విర్నిమార్ష్టి ద్విః ప్రాశ్నాత్యుత్సృప్యాచామతి నిర్లేఢీతి ॥౧౧॥ సర్వ ఋతవో వివాహస్య శైశిరౌ మాసౌ పరిహాప్యోత్తమం చ నైదాఘమ్ ॥ ౧౨ ॥ సర్వాణి పుణ్యోక్తాని నక్షత్రాణి ॥౧౩॥ తథా మంగళాని ॥ ౧౪ ॥ ఆవృతశ్చ (స్త్రీ)భ్యః ప్రతీయేరన్ ॥౧౫॥ ఇన్వకాభిః ప్రసృజ్యంతే తే వరాః ప్రతినందితాః ॥ ౧౬ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ద్వితీయః ఖండః ॥

— అథ తృతీయః ఖండః —

మఘాభిర్గావో గృహ్యంతే ॥ ౧ ॥ ఫల్గునీభ్యాం వ్యూహ్య

తే ॥ ౨ ॥ యాం కామయేత దుహితరం ప్రియాస్యాదితి తాం నిష్ట్యాయాం దద్యాత్ప్రియైవ భవతి (నే)నైవ తు పునరాగచ్ఛతీతి బ్రాహ్మణావేక్షో విధిః ॥ ౩ ॥ ఇన్వకాశబ్దో మృగశిరసి ॥ ౪ ॥ నిష్ట్యాశబ్దస్స్వాతౌ ॥ ౫ ॥ వివాహే గావః ॥ ౬ ॥ గృహేషు గావః ॥ ౭ ॥ తయా వరమతిథివదర్హయేత్ ॥ ౮ ॥ యోఽస్యాపచితస్తమితరయా ॥ ౯ ॥ ఏతావద్గోరాలమ్భస్థానమతిథిః పితరో వివాహశ్చ ॥ ౧౦ ॥ సుప్తాం రుదంతీం నిష్క్రాంతాం వరణే పరివర్జయేత్ ॥ ౧౧ ॥ దత్తాం గుప్తాం ద్యోతామృషభాం శరభాం వినతాం వికటాం ముండాం మండూషికాం సాంగారికాం రాతాం పాలీం మిత్రాం స్వనుజాం వర్షకారీం చ వర్జయేత్ ॥ ౧౨ ॥ నక్షత్రనామా నదీనామా వృక్షనామాశ్చ గర్హితాః ॥ ౧౩ ॥ సర్వాశ్చ రేఫలకారోపాంతా వరణే పరివర్జయేత్ ॥ ౧౪ ॥ శక్తివిషయే ద్రవ్యాణి ప్రతిచ్ఛన్నాన్యుపనిధాయ బ్రూయాదుపస్పృశేతి ॥ ౧౫ ॥ నానాబీజాని సంసృష్టాని వేద్యాః పాంసూన్ క్షేత్రాల్లోష్టం శకృచ్ఛ్మశానలోష్టమితి ॥ ౧౬ ॥ పూర్వేషాముపస్పర్శనే యథాలింగమృద్ధిః ॥ ౧౭ ॥ ఉత్తమం పరిచక్షతే ॥ ౧౮ ॥ బంధుశీలలక్షణ సమ్పన్నామరోగాముపయచ్ఛేత ॥ ౧౯ ॥ బంధుశీలలక్షణసమ్పన్నః శ్రుతవానరోగ ఇతి వరసమ్పత్ ॥ ౨౦ ॥ యస్యాం మనశ్చక్షుషోర్నిబంధస్తస్యామృద్ధిర్నేతరదాద్రియేతేత్యేకే ॥ ౨౧ ॥ ఇతి తృతీయః ఖండః ॥ సమాప్తశ్చ ప్రథమః పటలః ॥

— అథ ద్వితీయః పటలః —

సుహృదస్సమవేతాన్మంత్రవతో వరాన్ ప్రహిణుయాత్ ॥ ౧ ॥ తానాదితో ద్వాభ్యామభిమంత్రయేత ॥ ౨ ॥ స్వయం దృష్ట్వా తృతీయాం జపేత్ ॥ ౩ ॥ చతుర్థ్యా సమీక్షేత ॥ ౪ ॥ అంగుష్ఠేనోపమధ్యమయా చాంగుళ్యా దర్భం సంగృహ్యోత్తరేణ యజుషాస్యా భ్రువోరంతరం సంమృజ్య ప్రతీచీనం నిరస్యేత్ ॥ ౫ ॥ ప్రాప్తే నిమిత్త

ఉత్తరాంజపేత్ ॥ ౬ ॥ యుగ్మాంత్సమవేతా న్మంత్రవత ఉత్తరయాభ్యేత్య
ప్రహిణుయాత్ ॥ ౭ ॥ ఉత్తరేణయజుషా తస్యా శ్శిరసి దర్భేణ్వం ని
ధాయ తస్మిన్నుత్తరయా దక్షిణంయుగచ్ఛిద్రం ప్రతిష్ఠాప్య ఛిద్రే
సువర్ణ ముత్తరయాంతర్ధాయో త్తరాభిః పఞ్చభిస్స్నాపయిత్వోత్త
రయాఽహతేన వాససాఽఽచ్ఛాద్యోత్తరయాయో క్త్రేణ సన్నహ్య
తి ॥ ౮ ॥ అథైనాముత్తరయా దక్షిణేహస్తేగృహీత్వాఽగ్నిమభ్యానీ
యాపరేణాగ్నిముదగగ్రం కటమాస్తీర్య తస్మిన్నుపవిశత ఉత్తరోవ
రః ॥ ౯ ॥ అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్య భాగాన్తేఽథైనామాదిత
ఆభ్యా మభిమంత్రయేత ॥ ౧౦ ॥ అథాస్యైదక్షిణేననీచా హస్తేన
దక్షిణముత్తానంహస్తం గృహ్ణీయాత్ ॥ ౧౧ ॥ యదికామయేత స్త్రీ
రేవజనయేయమిత్యంగులీరేవ గృహ్ణీయాత్ ॥ ౧౨ ॥ యదికామయే
తపుంసఏవ జనయేయమిత్యంగుష్ఠమేవ సోభివాంగుష్ఠమభీవలోమా
ని గృహ్ణాతి ॥ ౧౩ ॥ గృభ్ణామిత ఇత్యేతాభిశ్చ తసృభిః ॥ ౧౪ ॥ అ
థైనాముత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేనపదాప్రాచీ ముదీచీంవా దిశమభిప్ర
క్రమయత్యేకమిషఇతి ॥ ౧౫ ॥ సఖేతిస ప్తమే పదేజపతి ॥ ౧౬ ॥
ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యసూత్రే తురీయఃఖండః ॥

— అథ పంచమఃఖండః —

ప్రాగ్ఘోమాత్ప్రదక్షిణమగ్నిం కృత్వాయథాస్థాన ముపవిశ్యా
న్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీర్జుహోతిసోమాయజనివిదే స్వాహే
త్యేతైః ప్రతిమంత్రమ ॥ ౧ ॥ అథైనాముత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేనపదా
ఽశ్మాన మాస్థాపయత్యాతిష్ఠేతి ॥ ౨ ॥ అథాస్యాఅంజలావుపస్తీర్య
ద్విర్లాజానావప్యాభిఘారయతి ॥ ౩ ॥ తస్యాస్సోదర్యోలాజానావప
తీత్యేకే ॥ ౪ ॥ జుహోతీయంనారీతి ॥ ౫ ॥ ఉత్తరాభిస్తిసృభిః ప్రద
క్షిణమగ్నింకృత్వాఽశ్మానమాస్థాపయతి యథాపురస్తాత్ ॥ ౬ ॥ హో
మశ్చోత్తరయా ॥ ౭ ॥ పునఃపరిక్రమణమ్ ॥ ౮ ॥ ఆస్థాపనమ్ ॥ ౯ ॥

హోమశ్చోత్తరయా ॥ ౧౦ ॥ పునః పరిక్రమణమ్ ॥ ౧౧ ॥ జయాది
ప్రతిపద్యతే ॥ ౧౨ ॥ పరిషేచనాంతం కృత్వోత్తరాభ్యాం యోక్త్రం
విముచ్య తాం తతః ప్రవాహణమన్వారోహయేత్ ॥ ౧౩ ॥ సహో
పైతమగ్నిమనుహరంతి ॥ ౧౪ ॥ నిత్యః ॥ ౧౫ ॥ ధార్యః ॥ ౧౬ ॥
అనుగతో మన్థ్యః ॥ ౧౭ ॥ శ్రోత్రియాగారాద్వాహార్యః ॥ ౧౮ ॥
ఉపవాసశ్చాన్యతరస్య భార్యయోః పత్యుర్వా ॥ ౧౯ ॥ అనుగతేఽ
పివోత్తరయా జుహుయాన్నోపవసేత్ ॥ ౨౦ ॥ ఉత్తరా రథస్యోత్త
ష్ఠానీ ॥ ౨౦ ॥ వాహావుత్తరాభ్యాం యునక్తి దక్షిణమగ్రే ॥ ౨౨ ॥
అరోహతీముత్తరాభిరభిమంత్రయతే ॥ ౨౩ ॥ సూత్రే వర్త్మనో వ్య
వస్తృణాత్యుత్తరయా నీలం దక్షిణస్యాం లోహితముత్తరస్యామ్ ॥ ౨౪ ॥
తేఉత్తరాభిరభియాతి ॥ ౨౫ ॥ తీర్థస్థాణుచతుష్పథవ్యతిక్రమే చో
త్తరాం జపేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యసూత్రే పంచ
మఃఖండః ॥ * * * * * *

— అథ షష్ఠఃఖండః —

నావముత్తరయానుమంత్రయతే ॥ ౧ ॥ నదనాద్యాం స్తరతీవ
భూమిః పశ్యేత్ ॥ ౨ ॥ తీర్త్వోత్తరాం జపేత్ ॥ ౩ ॥ శ్మశానాదివ్యతి
క్రమే భాండే రథే వారిష్టేఽగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే
ఽన్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాదిప్రతిపద్యతే పరి
షేచనాంతం కరోతి ॥ ౪ ॥ క్షీరిణామన్యేషాం చాలక్షణ్యానాం వృక్షా
ణాం నదీనాం ధన్వనాం చ వ్యతిక్రమ ఉత్తరే యథాలింగం జపేత్ ॥
౫ ॥ గృహానుత్తరయా సంకాశయతి ॥ ౬ ॥ వాహావుత్తరాభ్యాం వి
ముంచతి దక్షిణమగ్రే ॥ ౭ ॥ లోహితం చర్మానడుహం ప్రాచీన
గ్రీవముత్తరలోమ మధ్యేఽగారస్యోత్తరయాఽఽస్తీర్య గృహాన్ప్రపా
దయన్నుత్తరాం వాచయతి దక్షిణేన పదా ॥ ౮ ॥ సహ చెహాలిమ(భి
(ధి)తిష్ఠతి ॥ ౯ ॥ ఉత్తరపూర్వదేశేఽగారస్యాగ్నేరుపసమాధానా

దాజ్యభాగాంతేఽన్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయా
దిప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతం కృత్వోత్తరయాచమణ్యేవ విశతు
త్తరోపరః ॥ ౧౦ ॥ అథాస్యాః పుగ్నోఽజీవపుత్రాయాః పుత్రమ
ఙ్క ఉత్తరయోపవేశ్య తస్మై ఫలాన్యుత్తరేణ యజుషా ప్రదాయోత్త
రే జపిత్వా వాచంయచ్ఛ(త్య)త్యా)నక్షత్రేభ్యః ॥ ౧౧ ॥ ఉదితేషు న
క్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య ఉత్తరాభ్యాం యథా
లింగం ధ్రువమరుంధతీం చ దర్శయతి ॥ ౧౨ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే
గృహ్యసూత్రే షష్ఠః ఖండః ॥ ద్వితీయః పటలస్సమాప్తః ॥

— అథ సప్తమః ఖండః —

అథైనామాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన యాజయతి ॥ ౧ ॥ పత్న్యవ
హంతి ॥ ౨ ॥ శ్రపయిత్వాఽభిఘార్య ప్రాచీనముదీచీనం వోద్వా
స్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్యాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతేఽ
న్వారబ్ధాయాం స్థాలీపాకాజ్జుహోతి ॥ ౩ ॥ సకృదుపస్తరణాభిఘార
ణే ద్విరవదానం ॥ ౪ ॥ అస్మై దేవతాస్వాహాకారప్రదానః ॥ ౫ ॥
అపి వా సకృదుపహత్య జుహుయాత్ ॥ ౬ ॥ అగ్నిస్స్విష్టకృద్ద్వితీ
యః ॥ ౭ ॥ సకృదుపస్తరణావదానే ద్విరభిఘారణం ॥ ౮ ॥ మధ్యా
త్పూర్వస్యావదానమ్ ॥ ౯ ॥ మధ్యే హోమః ॥ ౧౦ ॥ ఉత్తరార్ధా
దుత్తరస్య ॥ ౧౧ ॥ ఉత్తరార్ధపూర్వార్ధే హోమః ॥ ౧౨ ॥ లేప
యోః ప్రస్తరవత్తూష్ణీం బర్హిరనక్త్వాగ్నౌ ప్రహరతి ॥ ౧౩ ॥ సిద్ధము
త్తరం పరిషేచనమ్ ॥ ౧౪ ॥ తేన సర్పిష్మతా బ్రాహ్మణం భోజయేత్ ॥
౧౫ ॥ యోఽస్యాపచితస్తస్మా ఋషభం దదాతి ॥ ౧౬ ॥ ఏవమత ఊ
ర్ధ్వం దక్షిణావర్జముపోషితాభ్యాం పర్వసు కార్యః ॥ ౧౭ ॥ పూ
ర్ణపాత్రస్తు దక్షిణేత్యేకే ॥ ౧౮ ॥ సాయంప్రాతరత ఊర్ధ్వం హస్తే
నైతే ఆహుతీ తండులైర్యవైర్వా జుహుయాత్ ॥ ౧౯ ॥ స్థాలీపాక
వద్దైవతమ్ ॥ ౨౦ ॥ సౌరీ పూర్వాహుతిః ప్రాతరిత్యేకే ॥ ౨౧ ॥

ఉభయతః పరిషేచనం యథాపురస్తాత్ ॥ ౨౨ ॥ పార్వణేనాతోఽన్యా
నికర్మాణి వ్యాఖ్యాతాన్యాచారాద్యాని గృహ్యంతే ॥ ౨౩ ॥ య
థోపదేశం దేవతాః ॥ ౨౪ ॥ అగ్నిం స్విష్టకృతం చాంతరేణ ॥ ౨౫ ॥
అవికృతమాతిథ్యమ్ ॥ ౨౬ ॥ వైశ్వదేవే విశ్వేదేవాః ॥ ౨౭ ॥ పౌర్ణ
మాస్యాం పౌర్ణమాసీ యస్యాం క్రియతే ॥ ౨౮ ॥ ఇత్యాపస్తంబీయే
గృహ్యప్రశ్నే సప్తమః ఖండః ॥

— అథాష్టమః ఖండః —

ఉపాకరణసమాపనే చ ఋషిర్యః ప్రజ్ఞాయతే ॥ ౧ ॥ సదసస్పతి
ర్ద్వితీయః ॥ ౨ ॥ (స్త్రీ) సమావేశనే క్షారలవణావరాన్నసంసృష్ట
స్య చ హోమం పరిచక్షతే ॥ ౩ ॥ యథోపదేశం కామ్యాని బలయశ్చ ॥
౪ ॥ సర్వత్ర స్వయం ప్రజ్వలితేఽగ్నా వుత్తరాభ్యాం సమిధావాదధ్యా
త్ ॥ ౫ ॥ ఆపన్నాశ్రీః శ్రియమాగాదితి వా ॥ ౬ ॥ ఏకాదహార్విజాసీయా
ద్యదహా భార్యామావహతే ॥ ౭ ॥ త్రిరాత్రముభయోరధశ్శయ్యా బ్ర
హ్మచర్యం క్షారలవణవర్జనం చ ॥ ౮ ॥ తయోశ్శయ్యామంతరేణ దం
డో గంధలిప్తో వాససా సూత్రేణ వా పరివీతస్తిష్ఠతి ॥ ౯ ॥ తం చతు
ర్థ్యామపరరాత్ర ఉత్తరాభ్యాముత్థాప్య ప్రక్షాళ్య నిధాయాగ్ని ము
పసమాధాయాజ్యభాగాంతేఽన్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీ
ర్హుత్వా జయాదిప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతం కృత్వా వరేణాగ్నిం
ప్రాచీముపవేశ్య తస్యాశ్శిరస్యాజ్యశేషాదానయత్యుత్తరాభిర్గోంకారేద
శుద్ధాభిరానీయోత్తరాభ్యాం యథాలింగం మిథస్సమీక్ష్యోత్తర
యాఽఙ్గుష్ఠేన హృదయదేశే సంస్పృశ్యోత్తరాస్తిస్రో జపిత్వా
శేషం సమావేశనే జపేత్ ॥ ౧౦ ॥ అన్యోన్యైవరామభిమంత్రయేత ॥ ౧౧ ॥
యదా మలవద్వాసాస్స్యాదప్త్రాణి బ్రాహ్మణాన్ప్రతిషిద్ధాని కర్మా
ణి సంగతాస్తియాం మలవద్వాససా సంభాష్యాణి ॥ ౧౨ ॥ ఉదకం పాణి
ధానాత్ స్నాతాం ఋతుసమావేశనే ఉత్తరాభిరభిమంత్రయతే ॥ ౧౩ ॥

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే అష్టమః ఖండః ॥

— అథ నవమః ఖండః —

చతుర్థీం ప్రభృత్యా షోడశీముత్తరాముత్తరాం యుగ్మాం ప్రజా నిశ్శ్రేయసమృతుగమన ఇత్యుపదిశంతి ॥ ౧ ॥ అథోపాఖ్యస్య వరిష్ఠే పతికాసనే చాపదపస్యప్రోత్తరే యథాలింగం జపేత్ ॥ ౨ ॥ ఏవముత్తరైర్యథాలింగం విత్తియాం సనస్సతిం శకృద్రితిం సిగ్వాతం శపనిమితి ॥ ౩ ॥ ఉభయోర్వ్యాధౌ సంసర్గే ప్స (త్రి)రాత్రోపరం బ్రహ్మచర్యం చరిత్వా స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాఽగ్నేరుప సమాధానాద్యాజ్యభాగాంతేఽన్వారబ్ధాయాం స్థాలీపాకాదుత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాదిప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతం కృత్వా తేన సర్పిష్మతా యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా సిద్ధిం వాచయీత ॥ ౪ ॥ శ్వస్త్రిమ్యక్షేతి త్రిస్సప్తైర్యవైః తాం పరికిరతి యది వారుణ్యసి వరుణాత్త్వా నిష్క్రీణామి యది సౌమ్యసి సోమాత్త్వా నిష్క్రీణామీతి ॥ ౫ ॥ శ్వోభూత ఉత్తరయోర్త్వాపోత్తరాభిస్తిస్రో రభిమంత్ర్యోత్తరయా ప్రతిచ్ఛన్నాం హస్తయోరాబధ్య శయ్యాకాలే బాహుభ్యాం భర్తారం పరిగృహ్ణీయాదుపధానలింగయా ॥ ౬ ॥ వశ్యో భవతి ॥ ౭ ॥ సపత్నీబాధనంచ ॥ ౮ ॥ ఏతేనైవ కామేనోత్తరేణానువాకేన సదాదిత్యముపతిష్ఠతే ॥ ౯ ॥ యస్మై గృహీతాయ సన్యం వా బ్రహ్మచర్యయుక్తః పుష్పాద్యస్యం పత్రిణామాత్తే ఉత్తరైర్యథాలింగమంగాని సంమృశ్య ప్రతిదిశం నిరస్యేత్ ॥ ౧౦ ॥ సధూమాగ్ర ఉత్తరాభిరేతద్విధేడయ్యాత్ ॥ ౧౧ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే నవమః ఖండః ॥ సమాప్తస్తృతీయః పటలః ॥

— అథ దశమః ఖండః —

ఉపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ ౧ ॥ గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయీత ॥ ౨ ॥ గర్భైకాదశేషు రాజన్యం గర్భద్వాదశేషు

వైశ్వసు ॥ 3 ॥ సమంత్రాగ్రేష్వవిచ్ఛృతవోవణాంను పూర్వస్య
౩ ॥ ౪ ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాఽఽశిషో వాచయిత్వా కుమారం
భోజయిత్వానువాకస్య ప్రథమేన యజుషాపస్సంస్పృజ్యోష్ణాశ్శీతా
స్వానియో త్తరయాభిషించతి ॥ ౫ ॥ త్రీంస్త్రీన్ దర్భాన్ సంతిధార
రో త్తరాణి శ్చతస్రుభిః ప్రతిమంత్రం ప్రదక్షిణం ప్రపతి ॥ ౬ ॥ వసం త
మూత్తరయానుమంత్రయతే దక్షిణతో మాతా బ్రహ్మచారీ వా ॥ ౭ ॥ అన
ఘ్నాపో శకలైప్రిందే యవాన్మిథాయ తస్మిన్నేతానుపయమ్యోత్తర
యోదుమ్బరమాలేదమ్భర్ స్తమ్బ్యామాదధాతి ॥ ౮ ॥ స్నాతమగ్నే
రుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే పాలాశీం సమిధముత్తరయాఽఽ
ధాయోత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేనపదాశ్మానమాస్థాపయత్యాతిష్ఠేతి ॥ ౯ ॥
వాసస్సద్యకృత్తోతముత్తరాభ్యామభిమంత్ర్యోత్తరాభిస్తిసృభిః
పరిధాప్య పరిహితముత్తరయాఽనుమంత్రయతే ॥ ౧౦ ॥ మౌంజీం
మేఖలాం త్రివృతాం త్రిః ప్రదక్షిణముత్తరాభ్యాం పరివీయాజినము
త్తరముత్తరయా ॥ ౧౧ ॥ ఉత్తరేణాగ్నిం దర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వే
నముత్తరయాఽవస్థాప్యోదకాంజలిమస్మా అంజలావానీయోత్తరయా
త్రిః ప్రోక్ష్యోత్తరైర్దక్షిణే హస్తే గృహీత్వోత్తరైర్దేవతాభ్యః ప
రిదాయోత్తరేణ యజుషోపనీయ సుప్రజా ఇతి దక్షిణే కర్ణే జపతి ॥
౧౨ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే దశమః ఖండః ॥

— అథైకాదశః ఖండః —

బ్రహ్మచర్యమాగామితి కుమార ఆహ ॥ ౧ ॥ ప్రష్టం పరస్య ప్రతి
వచనం కుమారస్య ॥ ౨ ॥ శేషం పరో జపతి ॥ ౩ ॥ ప్రత్యగాశిష చ్చై
నం వాచయతి ॥ ౪ ॥ ఉక్తమాజ్యభాగాంతమ్ ॥ ౫ ॥ అథైనముత్త
రా ఆహుతీర్హావయిత్వా జయాదిప్రతిపద్యతే ॥ ౬ ॥ పరిషేచనాం
తం కృత్వాపరేణాగ్నిముదగగ్రం కూర్చం నిధాయ తస్మిన్నుత్తరేణ
యజుషోపవేశయతి ॥ ౭ ॥ పురస్తాత్ప్రత్యఙ్ఙాసీనః కుమారో దక్షి

ణేన పాణినా దక్షిణం పాదమన్వారభ్యాహ సావిత్రీం భో అనుబ్రూ
హీతి ॥ ౮ ॥ తస్మా అన్వాహ తత్సవితురితి ॥ ౯ ॥ పచ్ఛోఽర్ధర్చశస్త
తస్సర్వామ్ ॥ ౧౦ ॥ వ్యాహృతీర్విహృతాః పాదాదిష్వంతేషు వా త
థార్ధర్చయోరుత్తమాం కృత్స్నాయామ్ ॥ ౧౧ ॥ కుమార ఉత్తరే
ణ మంత్రేణోత్తమోష్ఠముపస్పృశతే ॥ ౧౨ ॥ కర్ణావుత్తరేణ ॥
౧౩ ॥ దండముత్తరేణాదత్తే ॥ ౧౪ ॥ పాలాశో దండో బ్రాహ్మణస్య
నైయగ్రోధస్స్కంధజోఽవాగగ్రో రాజన్యస్య బాదర ఔదుంబరో వా
వైశ్యస్య ॥ ౧౫ ॥ వార్క్షో దండ ఇత్యవర్ణసంయోగేనైక ఉపదిశం
తి ॥ ౧౬ ॥ స్వతంచర ఇత్యేతద్వాచయిత్వా గురవే వరం దత్త్వా వా
యుమేత్యుత్థాయోత్తరైరాదిత్యముపతిష్ఠతే ॥ ౧౭ ॥ యం కామయేత
నాయమచ్ఛిద్యేతేతి తముత్తరయా దక్షిణే హస్తే గృహ్ణీయాత్ ॥౧౮॥
త్ర్యహమేతమగ్నిం ధారయంతి ॥ ౧౯ ॥ క్షారలవణవర్జనం చ ॥ ౨౦ ॥
పరిత్వేతి పరిమృజ్య తస్మిన్నుత్తరైర్మంత్రైస్సమిధ ఆదధ్యాత్ ॥ ౨౧ ॥
ఏవమన్యస్మిన్నపి సదారణ్యాదేధానాహృత్య ॥ ౨౨ ॥ ఉత్తరయా
సగ్ శాస్తి ॥ ౨౩ ॥ వాసశ్చతుర్థముత్తరయాదద్యాత్పరిధాప్య ॥
౨౪ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ఏకాదశఃఖండః ॥ సమాప్త
స్తురీయః పటలః ॥

— అథ ద్వాదశఃఖండః —

వేదమధీత్య స్నాస్యన్ ప్రాగుదయాద్వ్రజం ప్రవిశ్యాంతర్లో
మ్నా చర్మణా ద్వారమపిధాయాస్తే ॥ ౧ ॥ నైనమేతదహరాదిత్యో
ఽభితపేత్ ॥ ౨ ॥ మధ్యందినేఽగ్నేరుప సమాధానాద్యాజ్యభా
గాంతే పాలాశీం సమిధముత్తరయాఽభ్యాధాయోత్తరేణాగ్నిం కటఏర
కాయాం వా ప్రవిశ్యోత్తరయా క్షురమభిమంత్ర్యోత్తరేణ యజుషా
వప్త్రే ప్రదాయాపాగ్ సగ్ సర్జనాద్యా కేశవిధానాత్స్నానమ్ ॥౩॥
జఘనార్ధే ప్రజస్యోపవిశ్య విస్రస్య మేఖలాం బ్రహ్మచారిణే ప్రయ

చ్ఛతి ॥ ౪ ॥ తాంసఉత్తరేణ యజుషోదుంబరమూలే దర్భ స్తమ్బే
వోపగూహతి ॥ ౫ ॥ ఏవంవిహితాభిరేవాద్భిరుత్తరాభిష్షడ్భిస్స్నా
త్వోత్తరయోదుంబరేణ దతో ధావతే ॥ ౬ ॥ స్నానీయోచ్ఛాదితస్స్నా
తః ॥ ౭ ॥ ఉత్తరేణయజుషాఽహతమంతరం వాసః పరిధాయసర్వసు
రభిణా చందనేనోత్తరైర్దేవతాభ్యః ప్రదాయోత్తరయానులిప్య మ
ణిం సౌవర్ణం సోపధానం సూత్రోతముత్తరయోదపాలైత్రిః ప్రద
క్షిణంపరిప్లావ్యోత్తరయా గ్రీవాస్వాబధ్నాత్యేవమేవ బాదరంమణిం
మంత్రవర్జం సవ్యేపాణౌవా బధ్నాత్యహతముత్తరం వాసో రేవతీస్త్వే
తిసమానమ్ ॥ ౮ ॥ తస్యదశాయాం ప్రవర్తాన్ ప్రబధ్య దర్వ్యోప
ఘాతమాజ్యేనాభ్యాత్మాయుష్మత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాదిప్రతి
పద్యతే ॥ ౯ ॥ పరిషేచనాంతం కృత్వైతాభిరేవ దక్షిణేకర్ణే ఆబ
ధ్నీతేతాభిస్సవ్యే ॥ ౧౦ ॥ ఏవముత్తరైర్యథాలింగం స్రజశ్శిరస్యాం
జనమాదర్శావేక్షణ ముపానహౌచ్ఛత్రందండమితి ॥ ౧౧ ॥ వాచం
యచ్ఛత్యావక్షత్రేభ్యః ॥ ౧౨ ॥ ఉదితేషునక్షత్రేషు ప్రాచీముదీ
చీం వా దిశముపనిష్క్రమ్యోత్తరేణార్ధర్చేన దిశఉపస్థాయోత్తరే
ణ నక్షత్రాణి చంద్రమసమితి ॥ ౧౩ ॥ రాతినాసంభాష్య యథార్థం
గచ్ఛతి ॥ ౧౪ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ద్వాదశఃఖండః॥

— అథ త్రయోదశఃఖండః — కైకల్పకసమావర్తనం

అగ్నేరపరం తూష్ణీమేవ తీర్థేస్నాత్వా తూష్ణీంసమిధమా
దధాతి ॥ ౧ ॥ యత్రాస్మా అపచితిం కుర్వంతి తత్కూర్చ ఉపవిశతి య
థాపురస్తాత్ ॥ ౨ ॥ ఏవముత్తరాభ్యాం యథాలింగం రాజాస్థపతి
శ్చ ॥ ౩ ॥ ఆపఃపాద్యా ఇతి ప్రాహ ॥ ౪ ॥ ఉత్తరయాభిమంత్ర్యద
క్షిణంపాదంపూర్వం బ్రాహ్మణాయప్రయచ్ఛేత్సవ్యగ్ం శూద్రాయ॥౫॥
ప్రక్షాళయితారముపస్పృశ్యోత్తరేణ యజుషాఽఽత్మానం ప్రత్యభి
మృశేత్ ॥ ౬ ॥ కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్య మృన్మయేనార్హణీయా

ఆప ఇతి ప్రాహ ॥ ౭ ॥ ఉత్తరయాభిమంత్ర్యాంజలినైకదేశ ఆనీయమానముత్తరం యజుర్జపేత్ ॥ ౮ ॥ శేషం పురస్తాన్నినీయమానముత్తరయానుమంత్రయతే ॥ ౯ ॥ దధి మధ్వితి సగ స్పృశ్య కాంస్యేన వర్షీయసాపిధాయ హస్తాభ్యాం పరిగృహ్య మధుపర్క ఇతి ప్రాహ ॥ ౧౦ ॥ త్రివృతమేకే ఘృతం చ ॥ ౧౧ ॥ పాంక్తమేకే ధానాసక్తూంశ్చ ॥ ౧౨ ॥ ఉత్తరాభ్యామభిమంత్ర్య యజుర్భ్యామపాఽఽచామతి పురస్తాదుపరిష్టాచ్చోత్తరయా త్రిః ప్రాశ్యానుకమ్ప్యాయ ప్రయచ్ఛేత్ ॥ ౧౩ ॥ ప్రతిగృహ్యైవ రాజా స్థపతిర్వా పురోహితాయ ॥ ౧౪ ॥ గౌరితి గాం ప్రాహ ॥ ౧౫ ॥ ఉత్తరయాభిమంత్ర్య తస్యైవ వపాం శ్రపయిత్వోపస్తీర్ణాభిఘారితాం మధ్యమేనాంతమేన వా పలాశపర్ణేనోత్తరయా జుహోతి ॥ ౧౬ ॥ యద్యుత్సృజేదుపాంశూత్తరాం జపిత్వోముత్సృజతేత్యుచ్చైః ॥ ౧౭ ॥ అన్నం ప్రోక్తముపాంశూత్తరైరభిమంత్ర్యోం కల్పయతేత్యుచ్చైః ॥ ౧౮ ॥ ఆచార్యాయర్త్విజే శ్వశురాయ రాజ్ఞ ఇతి పరిసంవత్సరాదుపతిష్ఠద్భ్య ఏతత్కార్యం ॥ ౧౯ ॥ సకృత్ప్రవక్తృవిద్యాయ ॥ ౨౦ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యసూత్రే త్రయోదశఃఖండః ॥ పంచమశ్చ పటలస్సమాప్తః ॥

—— అథ చతుర్దశఃఖండః —— सीमंतम्

సీమంతోన్నయనం ప్రథమే గర్భే చతుర్థే మాసి ॥ ౧ ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాఽఽశిషో వాచయిత్వాగ్నిముపసమాధాయాద్య జ్యభాగాంతేఽన్వారబ్ధాయా ముత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే ॥ ౨ ॥ పరిషేచనాంతం కృత్వోపరేణాగ్నిం ప్రాచీముపవేశ్య త్రిశ్యేతశలల్యా త్రిభిర్దర్భపుంజీలైర్గ్లౌ లాయుగ్మప్సినేత్యూర్ధ్వం సీమంతమున్నయతి వ్యాహృతిభిరుత్తరాభ్యాం చ ॥ ౩ ॥ గాయతమితి వీణాగాథినౌ సంశాస్తి ॥ ౪ ॥ ఉత్తరయోః పూర్వ్యా సాల్వానాం బ్రాహ్మణానామితరా ॥ ౫ ॥ నదీనిర్దేశశ్చ యస్యాం వసంతి ॥ ౬ ॥

యవాన్వీరూఢానాబధ్య వాచం యచ్ఛత్యా నక్షత్రేభ్యః ॥ ౭ ॥ ఉది
తేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య వత్సమ
న్వారభ్య వ్యాహృతీశ్చ జపిత్వా వాచం విసృజేత్ ॥ ౮ ॥ పుంసవ
నం వ్యక్తే గర్భే తిష్యేణ ॥ ౯ ॥ న్యగ్రోధస్య యా ప్రాచ్యుదీచీ వా
శాఖా తతస్సవృషణాం శుంగామాహృత్య సీమంతవదగ్నే రుపసమా
ధానాది ॥ ౧౦ ॥ అనవస్నాతయా కుమార్యా దృషత్పుత్రేదృషత్పు
త్రేణ పేషయిత్వా పరిప్లావ్యాపరేణాగ్నిం ప్రాచీముత్తానాం నిపా
త్యోత్తరేణ యజుషాంగుష్ఠేన దక్షిణే నాసికాచ్ఛిద్రేఽపినయతి ॥ ౧౧ ॥
పుమాన్సంజనయతి ॥ ౧౨ ॥ క్షిప్రగ్ంసువనమ్ ॥ ౧౩ ॥ అనాప్రీతే
న శరావేణాసుప్రోతసముదకమాహృత్య పత్తస్తూర్యంతీం నిధాయ
మూర్ధన్ శోష్యంతీముత్తరేణ యజుషాభిమృశ్యైతాభి రద్భిరుత్తరా
భిరవోక్షేత్ ॥ ౧౪ ॥ యదిజరాయు న పతేదేవంవిహితాభిరేవాద్భి
రుత్తరాభ్యామవోక్షేత్ ॥ ౧౫ ॥ ఇత్యాపస్తంబీయే గృహ్యప్రశ్నే
చతుర్దశః ఖండః ॥

— అథ పంచదశః ఖండః — जातकर्म

జాతం వాత్సప్రేణాభిమృశ్యోత్తరేణ యజుషోపస్థ ఆధాయోత్త
రాభ్యామభిమంత్ర్య మూర్ధన్యవఘ్రాయ దక్షిణే కర్ణే జపతి ॥ ౧ ॥
నక్షత్రనామ చ నిర్దిశతి ॥ ౨ ॥ తద్రహస్యం భవతి ॥ ౩ ॥ మధుఘృ
తమితి సగ్ంసృజ్య తస్మిన్దర్భేణ హిరణ్యం నిష్టర్క్యం బద్ధ్వావధా
యోత్తరైర్మంత్రైః కుమారం ప్రాశయిత్వోత్తరాభిః పంచభిః స్నా
పయిత్వా దధిఘృతమితి సగ్ంసృజ్య కాంస్యేన పృషదాజ్యం వ్యా
హృతిభిరోంకారచతుర్థాభిః కుమారం ప్రా[illegible]
సగ్ంసృజ్య గోష్ఠే నినయేత్ ॥ ౪ ॥ ఉత్తరయా మాతురుపస్థ [illegible]
త్తరయా దక్షిణస్తనం ప్రతిధాయోత్తరాభ్యాం పృథివీమభిమృశ్యో
త్తరేణ యజుషా సంవిశతి ॥ ౫ ॥ ఉత్తరేణ[illegible] శిరస్త ఉదపం

భూమౌ నిధాయ సర్పిః పాణౌ ఫలీకరణమిశ్రానంజలినోత్తరై స్త్రిభిస్త్రిభిః ప్రతిస్వాహాకారం హుత్వా సకృచ్ఛాస్తి ప్రవిశతే ప్రవిష్టేవ తూష్ణీమగ్నావావపతేతి ॥ ౬ ॥ ఏవమహరహరానిర్దశతాయాః ॥ ౭ ॥ దశమ్యాముత్థితాయాగ్ స్నాతాయాం పుత్రస్య నామ దధాతి పితా మాతేతి ॥ ౮ ॥ ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వా నామపూర్వమాఖ్యాతోత్తరం దీర్ఘాభినిష్ఠానాంతం ఘోషవదాద్యంతరన్తస్థం ॥ ౯ ॥ అపి వా యస్మిన్ స్విత్యుపసర్గః స్యాత్ తద్ధి ప్రతిష్ఠితమితి హి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౧౦ ॥ అయుజాక్షరం కుమార్యాః ॥ ౧౧ ॥ ప్రవాసాదేత్య పుత్రస్యోత్తరాభ్యామభిమంత్రణం మూర్ధన్యవఘ్రాణం దక్షిణే కర్ణే ఉత్తరాన్ మంత్రాన్ జపేత్ ॥ ౧౨ ॥ కుమారీముత్తరేణ యజుషాఽభిమంత్రయతే ॥ ౧౩ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే పంచదశః ఖండః ॥

నామకరణం

— అథ షోడశః ఖండః — చౌలమ్

జన్మనోఽధి షష్ఠే మాసి బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాఽఽశిషో వాచయిత్వా దధిమధుఘృతమోదనమితి సగ్ సృజ్యోత్తరైర్మంత్రైః కుమారం ప్రాశయేత్ ॥ ౧ ॥ తైత్తిరేణ (తైత్తిరీయేణ) మాగ్ సేనేత్యేకే ॥ ౨ ॥ జన్మనోఽధి తృతీయే వర్షే చౌలం పునర్వస్వోః ॥ ౩ ॥ బ్రాహ్మణానాం భోజనముపాయనవత్ ॥ ౪ ॥ సీమంతవదగ్నేరుపసమాధానాది ॥ ౫ ॥ అపరేణాగ్నిం ప్రాంచముపవేశ్య త్రైణ్యా శలల్యా త్రిభిర్దర్భపుంజీలైః శలాలుగ్లప్సేనేతి తూష్ణీం కేశాన్వినీయ యథర్షి శిఖా నిదధాతి ॥ ౬ ॥ యథా వైషాం కులధర్మః స్యాత్ ॥ ౭ ॥ అహాగ్ సగ్ సజనాద్యా కేశనిధానాత్సమానమ్ ॥ ౮ ॥ క్షురం ప్రక్షాళ్య నిదధాతి ॥ ౯ ॥ తేన త్ర్యహం కర్మనివృత్తిః ॥ ౧౦ ॥ వరం దదాతి ॥ ౧౧ ॥ ఏవం గోదానమన్యస్మిన్నపి నక్షత్రే షోడశే వర్షే ॥ ౧౨ ॥ అగ్నిగోదానో వా స్యాత్ ॥ ౧౩ ॥ సంవత్సరం గోదానవ్రతమేక ఉపదిశంతి ॥ ౧౪ ॥ ఏకావన్నానాసభ్యా కేశాన్వాపయతే ॥ ౧౫ ॥ ఉద

గోవస్వేశ వమితి ఛందోగాః ॥ ౧౬ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే షోడశఖండః ॥ సప్తమ్ఃపటలస్సమాప్తః ॥

— అథ సప్తదశఖండః — వంశస్థాపనః

దక్షిణాప్రత్యక్ప్రవణమగారావకాశ ముద్ధత్య పాలాశేన శమీమయేన వౌదుంబరేణ శాఖేన దర్భముత్తరయోదూహతి ॥ ౧ ॥ ఏవం త్రిః ॥ ౨ ॥ క్షత్రముత్తరయాభిమృశ్య ప్రదక్షిణగ్ స్థూణాగర్తాన్ ఖానయిత్వాఽభ్యంతరం పాంసూనుత్పూర్యోత్తరాభ్యాం దక్షిణాం ద్వారస్థూణామవదధాతి ॥ ౩ ॥ ఏవమితరామ్ ॥ ౪ ॥ యథాఖాతమితరా అన్వవధాయ వంశమాధీయమానముత్తరేణ యజుషాభిమంత్రయతే ॥ ౫ ॥ అమితమనుత్తరేణ్యస్థాలింగమ్ ॥ ౬ ॥ పాలాశం శమీమయం వేధ్మమాదీప్యోత్తరయాఽగ్నిముద్ధృత్యోత్తరేణ యజుషాగారం ప్రపాద్యోత్తర పూర్వదేశేఽగారస్యోత్తరయాఽగ్నిం ప్రతిష్ఠాపయతి ॥ ౭ ॥ తస్మాద్దక్షిణముదధానాయతనం భవతి ॥ ౮ ॥ తస్మిన్ప్రాచీనాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య తేషూత్తరయా వ్రీహియవానున్యవ్యత్యాదధానం ప్రతిష్ఠాపయతి ॥ ౯ ॥ తస్మిన్నుత్తరేణ యజుషా చతురోదకుంభానానయతి ॥ ౧౦ ॥ దీర్ఘముత్తరయానుమంత్రయతే ॥ ౧౧ ॥ అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే ఉత్తరా అష్టౌ హుత్వా జయాదిప్రతిపద్యతే ॥ ౧౨ ॥ పరిషేచనాంతం కృత్వోత్తరేణ యజుషోదకుంభేనతిః ప్రదక్షిణమంతరతోఽగారం నివేశనం వా పరిషిచ్య బ్రాహ్మణాన్భోజయేదపూపైస్సక్తుభిరోదనేనేతి ॥ ౧౩ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే సప్తదశఖండః ॥

— అథాష్టాదశఖండః —

స్వగృహం గృహీతం కుమారం ఉపాయుక్తో జాతేన ప్రచ్ఛాద్యక గ్రసంకి కిణిం వా ప్రవదయన్నద్వారేణ సభాం ప్రపాద్య సభాయాం మ ధ్యేఽధిదేవన ముద్ధత్యావోక్ష్యాక్షాన్న్యుప్యాక్షేషు హాతాంశం నిహా

త్స్యద ధాన్నే లవణము శ్రీణాంజలినా త్తరేవా క్షేత్రాప్రతమర్ధధ్వం దినే నాంయాయ ॥ ౧ ॥ అగదో భవతి ॥ ౨ ॥ శంఖానం కుమారం తపోయుక్తౌ ఉత్తరాభ్యాం యథామంత్రో త్తరయోరుదకు న్యావిశంస్త్వౌ ఉపసమాత్రాతమర్ధధ్వందినే నాంయాయ ॥ ౩ ॥ అగదో భవతి ॥ ౪ ॥ శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యామస్తమితే స్థాలీపాకః ॥ ౫ ॥ పార్వణవదాజ్యభాగాంతే స్థాలీపాకాద్ధుత్వాంజలినా త్తరైః ప్రతిమంత్రం కింశుకాని జుహోతి ॥ ౬ ॥ ఉత్తరాభిస్తిసృభిరాగ్నస్థపయామ్యస్సమిధః ॥ ౭ ॥ ఆజ్యాహుతిముత్తరాః ॥ ౮ ॥ జయాదిప్రతిపద్యతే ॥ ౯ ॥ పరిషేచనాంతం కృత్వా వాగ్యతస్సంభారానాదాయ ప్రాగుదీచీం దిశముపనిష్క్రమ్య స్థండిలం కల్పయిత్వా తత్ర ప్రాచీరుదీచీశ్చ తిస్రస్తిస్రో రేఖా లిఖిత్వాద్భిరుపనినీయ తాసూత్తరయా సక్తూన్నివపతి ॥ ౧౦ ॥ తూష్ణీగ్ సంప్రక్షాల్య ధానా లాజానాంజనాభ్యంజనే స్థగరో శీరమితి ॥ ౧౧ ॥ ఉత్తరైరుపస్థాయాపః పరిషిచ్యాప్రతీక్షమస్తూష్ణీ మేత్యాపశ్వేత పదేత్యేతాభ్యాముపవేశనతి ప్రదక్షిణమంతరతోఽగారం నివేశనం వా పరిషిచ్య బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥ ౧౨ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బయేగృహ్యసూత్రే అష్టాదశః ఖండః ॥

— అథైకోనవింశః ఖండః —

ధానాః కుమారాన్ ప్రాశయంతి ॥ ౧ ॥ ఏవమత ఊర్ధ్వం యదశనీయస్య సక్తూనాం వైతం బలిం హరేదామార్గశీర్ష్యాః ॥ ౨ ॥ మార్గశీర్ష్యాం పౌర్ణమాస్యామస్తమితే స్థాలీపాకః ॥ ౩ ॥ అపషణ్మితి బలిమంత్రస్య సన్నామః ॥ ౪ ॥ అత్రైనముత్సృజతి ॥ ౫ ॥ అనాహితాగ్నే రాగ్రయణమ్ ॥ ౬ ॥ నవానాగ్ స్థాలీపాకగ్ శ్రపయిత్వాగ్రయణదేవతాభ్యః స్విష్టకృచ్చతుర్థాభ్యో హుత్వా తండులానాంముఖం పూరయిత్వా గీర్త్వా చమ్యాజనస్వీడగ్ సంవృత్తేన్నత్తరేణాయజుషా గాస్స్తాపడుమ్య (ధీ) ద్ధోత్ ॥ ౭ ॥ హేమంతప్రత్యవరో

యాణమ్ ॥ ౮ ॥ ఉత్తరేణ యజుషా ప్రత్యేత్యసముహ్యోత్తరైర్దక్షిణైః పార్శ్వైస్సర్వే సస్తరే సంవిశంతి ॥ ౯ ॥ దక్షిణతః పితోత్తరామాతా శేషమనుపశిష్టానాం జ్యేష్ఠో జ్యేష్ఠోఽనంతరః ॥ ౧౦ ॥ సగృహాయోత్తరాభ్యాం పృథివీమభిమృశంతి ॥ ౧౧ ॥ ఏవగ్ంసంవేశనాది త్రిః ॥ ౧౨ ॥ ఈశానాయ స్థాలీపాకగ్ంశ్రపయిత్వా క్షైత్రపత్యంచ ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య స్థండిలంకల్పయిత్వాగ్నే రుపసమాధానాది ॥ ౧౩ ॥ అపరేణాగ్నిం ద్వేకుటీకృత్వా ॥ ౧౪ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయేగృహ్యప్రశ్నే ఏకోనవింశఃఖండః ॥

— అథ వింశఃఖండః —

ఉత్తరయా దక్షిణస్యామీశానమావాహయతి ॥ ౧ ॥ లౌకిక్యా వాచోత్తరస్యాం మీఢుషీమ్ ॥ ౨ ॥ మధ్యేజయంతమ్ ॥ 3 ॥ యథోఢముదకాని ప్రదాయ తేష్వోదనాన్ కల్పయిత్వాగ్నిమభ్యాసనీయోత్తరైరుపస్పర్శయిత్వా ఉత్తరైర్యథాస్వమోదనేభ్యో హుత్వాసర్వతస్సమవదాయోత్తరేణ యజుషాగ్నిగ్ంస్విష్టకృతమ్ ॥ ౪ ॥ ఉత్తరేణ యజుషోపస్థాయోత్తరైస్స్వౌదనాని పర్ణేష్వేకైకేన ద్వేద్వేదత్త్వా దశదేవసేనాభ్యో దశోత్తరాభ్యః ॥ ౫ ॥ పూర్వవదుత్తరైః ॥ ౬ ॥ ఓదనపిండగ్ంసంవృత్య పర్ణపుటేఽవధాయోత్తరేణ యజుషా వృక్ష ఆసజతి ॥ ౭ ॥ అత్రరుద్రాన్ జపేత్ ॥ ౮ ॥ ప్రథమోత్తమౌవా ॥ ౯ ॥ అభితఏతమగ్నింగాస్స్థాపయతి యథైనా ధూమః ప్రాప్నుయాత్ ॥ ౧౦ ॥ తా గంధైర్దర్భగ్రుముష్టినావోక్షతి వృషాణమేవాగ్రే ॥ ౧౧ ॥ స్వాంమార్గేణగ్నౌ క్షైత్రపత్యంపతింయజతే ॥ ౧౨ ॥ ఈశానవదావాహనమ్ ॥ ౧౩ ॥ చతుర్షు సప్తసు వా పర్ణేషు నామాదేశం దధాతి ॥ ౧౪ ॥ క్షిప్రంయజేత పాకోదేవః ॥ ౧౫ ॥ ఉత్తరాభ్యాముపతిష్ఠతే ॥ ౧౬ ॥ స్థాలీపాకం బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥ ౧౭ ॥ క్షైత్రపత్యంప్రాశ్నంతియసనాభయో భవంతి ॥ ౧౮ ॥ యథావైషాం కులధ

మేణ స్నాయ్యాత్ ॥ ౧౯ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయె గృహ్యప్రశ్నే వింశః ఖండః ॥
సప్తమశ్చ పటలస్సమాప్తః ॥

— అథైకవింశః ఖండః —

మాసిశ్రాద్ధస్యాపరపక్షే యథోపదేశంకాలాః ॥ ౧ ॥ శుచీన్మంత్ర
వతో యోనిగోత్రమంత్రాసంబంధానయుగ్మాన్ త్ర్యవరానర్థాన్ వే
క్షో భోజయేత్ ॥ ౨ ॥ అన్నస్యోత్తరాభిర్జుహోతి ॥ ౩ ॥ ఆజ్యా
హుతీరుత్తరాః ॥ ౪ ॥ ఏతద్వావిపరీతమ్ ॥ ౫ ॥ సర్వముత్తరైరభిమృ
శేత్ ॥ ౬ ॥ క్షప్త్వాన్నాప్రతిపూరుషమ్ ॥ ౭ ॥ ఉత్తరేణ యజుషోపస్ప
ర్శయిత్వా ॥ ౮ ॥ భుక్తవతోఽనువ్రజ్య ప్రదక్షిణీకృత్య ద్వైధం దక్షిణా
గ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషూత్తరైరపో దత్త్వోత్తరైర్దక్షిణాపవ
ర్గాన్ పిండాన్ దత్త్వా పూర్వవదుత్తరైరపో దత్త్వోత్తరైరుపస్థాయో
త్తరయోదపాత్రేణ త్రిః ప్రసవ్యం పరిషిచ్య న్యుబ్జ (న్యుబ్జ) పాత్రా
ణ్యుత్తరం యజుసవానంత్ర్యవరార్ధ్య మావర్తయిత్వా ప్రోక్ష్య
పాత్రాణి ద్వంద్వమభ్యుదాహృత్య సర్వతస్సమవదాయోత్తరేణ య
జుషా శేషస్య గ్రాసవరార్ధ్యం ప్రాశ్నీయాత్ ॥ ౯ ॥ యా మాఘ్యాః
పౌర్ణమాస్యా ఉపరిష్టాద్వ్యష్టకా తస్యామష్టమీజ్యేష్ఠయా సమ్ప
ద్యతే తామేకాష్టకేత్యాచక్షతే ॥ ౧౦ ॥ తస్యాస్సాయమౌపకార్యమ్ ॥
౧౧ ॥ అపూపం చతుశ్శరావం శ్రపయతి ॥ ౧౨ ॥ అష్టాకపాల ఇత్యే
కే ॥ ౧౩ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ఏకవింశః ఖండః ॥

— అథ ద్వావింశః ఖండః —

పార్వణవదాజ్యభాగాంతేఙ్ఞినోత్తరయా పూపాజ్జుహోతి ॥ ౧ ॥
సిద్ధశ్నేషస్తమస్తథాకృత్వా బ్రాహ్మణేభ్య ఉపహరతి ॥ ౨ ॥ శ్వోభూ
తే దర్భేణ గాముపాకరోతి పితృభ్యస్త్వా జుష్టాముపాకరోమీతి ॥ ౩ ॥
తూష్ణీం పంచాజ్యాహుతీర్హుత్వా తస్యై వపాం శ్రపయిత్వోపస్తీర్ణాభి
ఘారితాం మధ్యమేనాంతమేన వా పలాశపర్ణేనోత్తరయా జుహో

తే ॥ ౪ ॥ మార్గపాదనముత్తరాభిః ॥ ౫ ॥ పిష్టాన్నముత్తరయా ॥ ౬ ॥ అభ్యావర్తినీముత్తరా ॥ ౭ ॥ నిష్టప్తప్రభృతి సమానమాపిండనిధానాత్ ॥ ౮ ॥ అన్వష్టకాయాం మధ్యమే పైకే పిండనిధానముపదిశంతి ॥ ౯ ॥ అత్రైతదపరం పక్వ ఏవాంజలినా జుహోతి యథారూపమ్ ॥ ౧౦ ॥ అత ఏవ యథార్థం మార్గసగర్భిష్వాసో ధూంతేనష్టకామ్ ॥ ౧౧ ॥ అనుత్రసనార్థేన కల్పోపాఖ్యాయేః ॥ ౧౨ ॥ సనిమిత్తోత్తరాం జపిత్వార్థం బ్రూయాత్ ॥ ౧౩ ॥ రథం లబ్ధ్వా యోజయిత్వా ప్రాంచమవస్థాప్యోత్తరయా రథచక్రే అభిమృశతి పక్షసీ వా ॥ ౧౪ ॥ ఉత్తరేణాభియుజ్యాధిరుహ్యోత్తరయా ప్రాచీముదీచీం వా దిశమభిప్రయాయ యథార్థం యాయాత్ ॥ ౧౫ ॥ అశ్వముత్తరైరారోహేత్ ॥ ౧౬ ॥ హస్తినముత్తరయా ॥ ౧౭ ॥ తాభ్యాం గేహణే పూర్వవత్పృథివీమభిమృశేత్ ॥ ౧౮ ॥ సంపాతమేవ్యన్సవ్యేన పాణినాచ్ఛత్రం దండం చాదత్తే ॥ ౧౯ ॥ ఇత్యాపస్తంబీయే గృహ్యప్రశ్నే ద్వావింశః ఖండః ॥

— అథ త్రయోవింశః ఖండః —

దక్షిణాంసఫలీకరణ ముష్టినోత్తరయా హుత్వా గత్వోత్తరాం జపేత్ ॥ ౧ ॥ క్షుధ్రముత్తరాభ్యామభిమంత్రయేత విక్రోధో భవతి ॥ ౨ ॥ అసంభవం పుంసః పరేషాం స్థాలాహారిణా జీవచూర్ణాని కారయిత్వోత్తరయాసుప్తాయాస్సమ్బాధ ఉపవపేత్ ॥ ౩ ॥ సిద్ధార్థే బభ్రుమూత్రేణ పరిక్షాళయీత ॥ ౪ ॥ సిద్ధార్థే యదస్య గృహే పణ్యం స్యాత్తత ఉత్తరయా జుహుయాత్ ॥ ౫ ॥ యం కామయేత నాయం మచ్ఛిద్యేతేతి జీవవిషాణే స్వం మూత్రమానీయ సుప్తముత్తరాభ్యాం త్రిః ప్రసవ్యం పరిషించేత్ ॥ ౬ ॥ యోఽస్య ప్రథమాదాసకర్మకరాః పలాయేరంస్తేషాం స్తిన్నాన్యుపసమింధాయోత్తరా ఆహుతీర్జుహుయాత్ ॥ ౭ ॥ మధ్యేనం వృక్షాత్ఫలమభినిపతేద్వాయో వాభివిక్షిపేద వర్షతశ్చే నాభిబిందురభినిపతేత్తదుత్తరైర్యథాలింగం పరిక్షాళయీత ॥ ౮ ॥ అగ్నౌ

ర్స్థూణారోహణె మధుప ఉపవేశనే సప్త్వాం కపోతపదదర్శనే
మాత్యానాం శరీరేషన్యేషుచాద్భుతేష్వమంహాస్యా
యాం నిశాయాం యత్రాహంకృణుయాత్తదగ్నే సమిధమాధా
యాజ్యభాగాంత ఉత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాదిప్రతిపద్యతే ॥౯॥
పరిషేచనాంతం కృత్వాభిమృతేభ్య ఉత్తరయా దక్షిణతోఽశ్మానం పరిధిం
దధాతి దధాతి ॥ ౧౦ ॥ ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే త్రయో
వింశఃఖండః ॥ అష్టమప్రపటలస్సమాప్తః ॥

సమాప్తశ్చాయమాపస్తమ్బ గృహ్యప్రశ్నః

హరిఃఓమ్, తత్సత్.

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

